

Марія Тетерюк

«Україно, Goodbye!»

Кіноальманах, Україна, 2012

«Побачення»

Режисер Євген Матвієнко

Сценарій: Іван Тимшин, Євген Матвієнко

У ролях: Оксана Філоненко, Сергій Малюга, Єгор Головков

«Пиріг»

Режисер Юрій Ковальов

Сценарій: Ганна Грабарська

У ролях: Ліна Будник, Валерій Астахов, Валерій Гнеушев, Олег Загородній та ін.

«Борода»

Режисер і сценарист Дмитро Сухолиткий-Собчук

У ролях: Зіновій Симчич, Микола Гоменюк, Марія Романова, Джільберто Форті та ін.

«Янгол Смерті»

Режисер Володимир Тихий

Сценарій: Марися Нікітюк

У ролях: Ярослав Гаврилук, Світлана Сердюкова, Марія Новохацька та ін.

«Ядерні відходи»

Режисер і сценарист Мирослав Слабошпицький

У ролях: Сергій Гаврилук, Світлана Штанько

«Як козаки у космос полетіли»

Режисер Євген Матвієнко

Сценарій: Ганна Легка, Євген Матвієнко

У ролях: В'ячеслав Погудін, Георгій Гавриленко, Лука Матвієнко, Лілія Матвієнко та ін.

автора привернули спогади – погляд не «об'єктивний» (тобто безсторонній, «сухою мовою архівних документів»), а особистий, «зсередини». Таким вийшов і фільм – не «традиційний» із щонайширшим використанням оригінальних матеріалів, супровідним текстом-коментарем. Тут документом є самі спогади, перенесені в екранну форму.

Такою є і стилістика стрічки. Замість введення у фільмову тканину автентичних фото- і кіноматеріалів – ефект творення їх (а отже, й історії, відбитками якої вони є) «тут і тепер». «Старі світлини» «вживлено» в епізоди так, що виникає система: «подія – її відбиток». Щодо хроніки, то до неї апелює вже чорно-білий відеоряд, при цьому символіка – національна і більшовицька – у фільмі кольорова. Цей смисловий акцент актуалізує образ, переносить його з умовного історичного часопростору у сьогодення, адже і проблема розбрату (у самому фільмі, щоправда, не акцентована), і проблема розбудови державності актуальні й нині.

Приєм обігравання, «уісторичнення» події вельми показовий. Адже фільм – це також творення образу історії. І саме реконструкція, з її поєднанням рис ігрового й документального кіно, забезпечує водночас певний ефект присутності та відчуття «атмосфери історії». Усвідомлення того, що історичного персонажа насправді грає наш сучасник, не може не вплинути на сприйняття фільму: глядач уже на іншому рівні долучається до світу зображуваних подій, через актора-«медіума» встановлює зв'язок із ним. Певним чином сприяють цьому навіть недоліки гри акторів-непрофесіоналів. Вони посилюють і ефект «розігрування», моделювання подій, що знову ж таки відсилає нас до реконструкції з її специфікою.

Отже, стилістика реконструкції, ефект «творення історії тут і тепер», візуальні акценти (кольорова символіка) і пісенний супровід у виконанні сучасного кобзаря Тараса Компаніченка (покликання до традиції, національної культури) – усе це зазвучало не лише як цікавий і невимушений переказ сторінки історії визвольних змагань. Це ще й показ повсякчасного творення історії та її зв'язок із сучасністю.

Актуальною є й головна ідея стрічки, озвучена автором на прем'єрі: «Коли в українців є воля до перемоги, вони можуть зробити нездоланне, перемогти». Що ж, слова ці Іван Канівець підтвердив власним прикладом, створивши фільм «Українська революція».

Кіноальманах «Україно, Goodbye!» – нова робота молодих українських кінематографістів, що вже заявили про себе незалежним проектом «Мудаки. Арабески», окремі фільми з якого брали участь у кінофестивалях. Задіяний у «Мудаках» спосіб малобюджетного виробництва та співпраці різних творчих об'єднань використано і в роботі над «Україно, Goodbye!». Одначе цього разу творча група домоглася фінансування: половину коштів на проект (близько 4-х млн грн) виділило Держкіно, решту – інвестори. Як стверджують продюсери, такий бюджет дозволив залучити більше учасників. Зокрема, до роботи над частиною сценаріїв долучилася Лабораторія сучасної драми, започаткована кілька років тому «Гоголь-фестом».

Для «Україно, Goodbye!» зняли 25 фільмів, шість із яких увійшли до прокатної версії. Об'єднує їх тема еміграції. Згідно з соціологічним опитуванням, наведеним на сайті проекту, третина українців переїхали б до іншої країни на постійне місце проживання, якби дозволяли обставини. Місце дії фільмів прокатної версії – Україна, в них ідеться не про життя українських мігрантів, а про причини (в найширшому розумінні), що можуть спонукати до виїзду за кордон. Амбітна мета «Україно, Goodbye!»: ініціювати зміни в українському кінематографі та критично реагувати на актуальну суспільну реальність.

Перше, що впадає в око при порівнянні «Україно, Goodbye!» з попереднім проектом, – зміна загального настрою. Висміювання обмеженості земляків у «Мудаках» було концептуальним жестом, відобра-

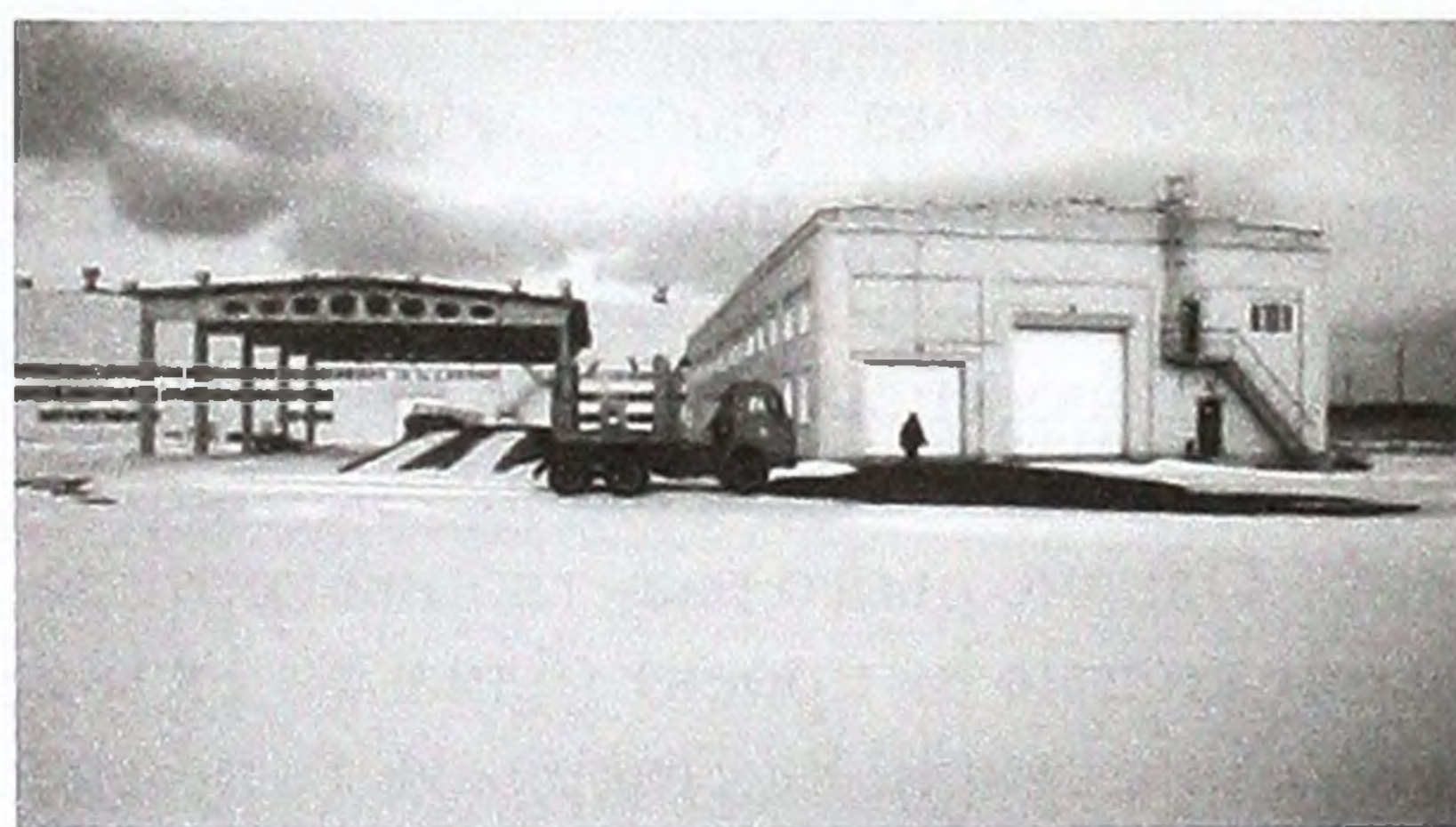
Ярослав Гаврилук у фільмі «Янгол смерті», режисер Володимир Тихий.

Кадр з фільму «Пиріг», режисер Юрій Ковальов.

Кадр з фільму «Як козаки у космос полетіли», режисер Євген Матвієнко.

Кадр з фільму «Ядерні відходи», режисер Мирослав Слабошпицький

Оксана Філоненко у фільмі «Побачення», режисер Євген Матвієнко.

женим у маніфесті. Такий фрейм задавала вже заставка альманаху, в якій «культпрацівниця» показує глядачеві язика. Остороно опинилася лише підкреслено серйозна «Глухота» Мирослава Слабошпицького. В «Україно, Goodbye!» стьоб уже не є неодмінним елементом: серйозні роботи межують із комедійними, режисери намагаються створити власну тональність, а не дотримуватись наперед заданого жанру дидактичної сатири.

А втім, кількісно сатиричні роботи все-таки переважають. Імовірно, найменш цікава з них – «Пиріг» – фарсова історія про бабусю та її сина-мільціонера, що придумали дотепний спосіб заробляти на місцевих наркоманах. «Як козаки у космос полетіли» та «Побачення» Євгена Матвієнка поєднують гумористичні елементи з драматичними на тлі непередбачуваних поворотів сюжету. Абсурдистський «Янгол смерті» демонструє чудовий чорний гумор. Безумні молитви головного героя змушують пригадати популярну в інтернеті фотографію паркану з написом «Тут уже нічого не виправити, Господи, спали!». Зневіру в суспільстві, що рухала автором того напису, доведено в роботі Тихого до граничної межі. Люди безнадійні до такої міри, що їхнє безглузде жорстоке знищення здається єдиною адекватною відповіддю. Всі ці роботи різною мірою розважають глядача, але стратегічне завдання – проаналізувати причини, які змушують українців емігрувати – реалізоване в них досить слабо. Акцентуються черствість, глупота, корисливість, озлобленість, безвідповідальність. Натомість бідність, неосвіченість, соціальна невлаштованість цих етично та психологічно несимпатичних героїв подані як факт, хоча саме ці причини варті бути предметом соціальної критики. Фільмові репрезентації не проблематизують, а натуралізують проблему еміграції. Втеча у внутрішню еміграцію, у фантазм – безумство («Янгол смерті»), казку («Як козаки в космос полетіли»), сексуальну фантазію («Побачення») – подається як єдиний вихід із соціальної фрустрації. Краще враження справляють фільми без претензій на іронію. Стримано серйозний фільм «Борода» Сухолишко-Собчука оповідає про долю старого, чия дочка одружилася з італійцем та емігрувала. Соціальну розгубленість режисер зображає за допомогою численних метафор, остання з яких – рибини, що намагаються вижити в діжці, з якої поволі витікає вода, – імовірно натякає на українське суспільство загалом. «Ядерні відходи» Мирослава Слабошпицького дає, імовірно, найбільший поштовх для рефлексій щодо проблем сучасної України. Місце дії – Чорнобильська АЕС, де з 2008 року реалізується другий етап перетворення станції на екологічно-безпечний об'єкт. Фільм показує автоматичне життя працівників станції, що повністю підпорядковане трудовому процесу. Найбільш інтимний, здавалося б, його аспект – сексуальність – цілком механістичний і зведений до репродукції. Відчуження, що пронизує всі аспекти соціального життя – як виробництво, так і емоційні стосунки між людьми, – підкреслює відсторонена холодна документальність зйомки. Ця робота здобула перемогу на російському фестивалі «Кіношок», отримала «Срібного леопарда майбутнього» на МКФ у Локарно. З усього альманаху вона одночасно і найбільш соціально гостра, і найбільш «артхаусна», – без слів, знята в пізнаваному, характерному для Слабошпицького похмурому мінімалістичному стилі.

Прокат другої частини альманаху з наступних семи-восьми робіт заплановано на весну. Після цього має відбутися інтернет-прем'єра всіх 26 фільмів. Як зазначає Володимир Тихий, цей проект – добрий старт для подальшої роботи: деякі режисери-учасники вже подали заявки на фінансування наступних фільмів¹. Майбутнє покаже, чи стануть «нові злі» рушієм якісних змін в українському кіно, а чи залишаться на рівні чергової маркетингової наліпки.

¹ Філатов А. Куратор «Україно, гудбай!» Володимир Тихий: «На кіноплемуні була битва еліти кіно з пенсіонерами» // Дзеркало тижня. – 2012. – №40. – 9 лист.